

Nr 3

Vågbrytaren

Riksföreningen

mot hälsovådlig elektromagnetisk strålning

Manifestation mot 3G och elsmogen i ditt och dina barns liv

Lördag 28 maj 2005, kl 11.00 – 16.00

Bältesspännarparken, Göteborg

Talare:

Lotta Hedström (mp)

Mats Pertoft, ordförande Vågbrytaren riks

Ingela Hammar, FEB Väst

Företrädare för de politiska partierna är inbjudna.

Arrangör: Vågbrytaren-Väst

Sponsorer: SPI i Härryda, Elöverkänsligas förening i

Västra Götaland, Miljöpartiet de gröna, Vänsterpartiet

Vågbrytaren nr 3

Ansvarig utgivare: Bo Fredberg

Redaktör: Sonja Fredberg

Layout: Berit Löfström

Adress: Nibble By 12, 153 91 Järna

Tel. 0590-510 25, 08-550 163 52

E-post: vagbrytaren@jdb.se

Hemsida: www.vagbrytaren.org

Postgiro: 33 02 18-9

Medlemsavgift: minst 150:- per år

Innehåll

Vågbrytare!	4
SSI:s Transparensforum	6
Vågbrytarens synpunkter, inlämnade i början av processen	7
Första seminariet, Vågbrytarens anförande	12
Andra seminariet – forskningsläget, Vågbrytarens inlägg	14
Rapport från andra seminariet	18
REFLEX-studien – Mobilstrålning är genotoxisk	23
Forskningsskydd	27
Gränsvärden	28
Storebror tränger under huden	29
Min vän Christer finns inte längre	30
Vetenskapsrådets rapport om EMF	32
Vågbrytarens inlägga	32
Verkligheten motsäger hypoteser	34
Ny Stewartrapport	35
Sammanfattning av Naila-studien	35
Inte bara i Sverige – Kampen går vidare	36
Notiser	38
Försäkringsbolag befarar elsmogsräkning	
Lågfrekvent strålning från GSM	
Notiser	39
Noteringar från Irland, Israel, England, USA, Sverige	
Bokrecensioner	40
Forskare varnar	40
Vitbok om hälsorisker med mobiltelefoni	42
Skewed	44

Medlemsblad nr 3, maj 2005

Vågbrytare!

Detta nummer av vårt medlemsblad har tagit lång tid på sig att manifesteras. Vi får se det som ett exempel på hur vår alltmer strålande livsmiljö handikappar människor och gör det omöjligt att leva normala liv och bidra med normala arbetsinsatser.

Myndigheternas och många debattörers cynism är oerhörd, när man talar om att minska ohälsotalen genom att urholka trygghetssystemen. Det innebär att man utgår från att sjuka människor är simulanter. Detta säger mer om beslutsfattarnas moral än om medborgarnas.

Vågbrytaren nr 3 handlar framför allt om SSI:s Transparensforum – ett jippo som dragits igång för att få tyst på en rättmätigt bekymrad allmän opinion. Att Statens Strålskyddsinstitut känner sig tvingat att anlita konsulter och reklambyråer för att bemöta opinionen, visar att de egna argumenten inte har kraft nog i sig. Så brukar det vara med förvanskningar av verkligheten. Vore det så att dessa allmänhetens tjänare talade sanning, skulle man helt lugnt kunna förlita sig på att verkligheten med tiden kommer att visa oroliga människor att de har fel.

Nu är det i stället så att verkligheten visar allt fler över hela världen att de inte varit tillräckligt oroliga. I takt med att de negativa hälsoeffekterna av elsmogen blir allt tydligare, bildas nya opinionsrörelser i Tyskland, Israel, England, Chile och ett otal andra länder. Dessa grupper behöver ingen hjälp av konsulter. Talar man sanning finns det ingen anledning att konstra till det. Sanningen bekräftas av erfarenheten och det räcker bra.

För ungefär ett år sedan gjorde Krisberedskapsmyndigheten en intervju med 1001 svenskar, där man bland annat ställde frågor om oro för strålningsrisker med utbyggnaden av 3G och basstationer för mobiltelefoni. Några intressanta siffror som kom fram var att 48 procent tror att det finns säkra hälsorisker med att använda mobiltelefoner, 48 procent har litet förtroende för de myndigheter som ansvarar för eventuella hälsorisker med strålningen, 59 procent inte vill ha någon 3G-mast nära sitt hem och endast 13 procent tror att det inte finns några hälsorisker med att använda mobiltelefoner.

Det anmärkningsvärda är att oron är så pass stor trots att det skett en effektiv mörkläggning av de forskningsresultat som pekar på negativa hälsokonsekvenser av mikro vågsstrålningen. Det skulle vara intressant att göra motsvarande undersökning efter en öppen och hederlig redovisning av forskningsläget.

Den amerikanske forskaren Henry Lai konstaterade nyligen att det gjorts ungefär 200 studier på de biologiska effekterna av den typ av strålning som används vid mobiltelefoni. Av dem har ungefär hälften funnit effekter, medan andra hälften inte funnit något. ”Detta är i sig alarmerande”, säger Lai, ”men det är inte hela sanningen. Om man delar upp dessa 200 studier med utgångspunkt från vem som finansierat forskningen blir siffrorna annorlunda.”

Enligt Lai visar den industrifinansierade forskningen effekter endast i en studie av fyra, *medan den forskning som inte är finansierad av industrin hittat biologiska effekter i tre av fyra studier!*

Vem som tjänar på att belägga forskningen med restriktioner, så att inga obekväma sanningar kommer fram, är uppenbart.

Som alltid lägger industrin hämsko på forskningen. För tobaksindustrin, läkemedelsindustrin, telekomindustrin och all annan storindustri är nästa kvartalsrapport betydligt intressantare än planetens överlevnad.

Sonja Fredberg

***Stort tack för alla generösa
gåvor, stora som små, alla lika välkomna!***

***Tack också för alla tidningsurklipp
och mejlade
artiklar.***

SSI:s Transparensforum

När Vågbrytaren sommaren 2000 inbjöds att delta i SSI:s Transparensforum fick vi en tjock bunt papper som beskriver den ”samtalsmetod” det handlar om. ”Riscommodellen” syftar enligt beskrivningen till att låta samtliga intressenter i en fråga komma till tals på likvärdiga villkor. alla ska ges tillfälle att verkligen genomlysa motparternas motiv och argument. Därav namnet Transparensforum.

Så långt de avsikter som SSI ger sken av att ha. Vid vår utfrågning av den konsult som leder arbetet, Kjell Andersson (f.d. chef för Kärnkraftsinspektionen) sa han dock att SSI:s uppgift är att ”informera bort oron”!

Vi är medvetna om att SSI styrs av regeringen. Därmed är myndigheten underordnad regeringens politiska vilja. Denna vilja dikteras, som vi alla vet, helt av storindustrins intressen. SSI är således inte i praktiken den skyddsmyndighet man utger sig för att vara. Vi insåg givetvis att spektaklet skulle handla om att få tyst på en för industrin obekvämlig opinion. Detta har senare bekräftats av SSI:s egna yttranden i olika sammanhang. Inte desto mindre tyckte vi att det kunde vara intressant att delta, för att se hur SSI, mobilbranschen och övriga inblandade skulle gå tillväga för att lägga munkavle på oss.

Vågbrytaren och Elöverkänsligas förbund ingår i arbetsgruppen och referensgruppen, som förbereder seminarierna. Våra representanter Marica Lindblad och John Lind och FEB:s Inger Svedmyr och Per Segerbäck har gjort fantastiska insatser för att få någon slags balans i arbetet. Det andra seminariet, Forskningsläget för riskbedömningen, blev därför två intensiva dagar som med all önskvärd tydlighet visade att den enighet i forskarvärlden som SSI ständigt hänvisar till inte existerar. Den är en konstruktion av industrins propagandamakare.

När detta skrivs har det visat sig att SSI har betydligt mindre intresse av att lyssna på våra förslag inför upplägget av tredje seminariet, som ska handla om Gränsvärden och Försiktighetsprincipen. Seminariet hålls i Stockholm 12–13 maj.

Hittills har inga av våra förslag på föredragshållare beaktats. Hur går det då med genomlysningen och de lika villkoren? Än så länge kan saker förändras. Vi har bland annat föreslagit att professor Adlkofer ska bjudas in för att tala om Reflexstudien och försiktighetsprincipen. När medlemsbladet når er vet vi hur det gick.

En sak är dock säker: en allvarligt oroad allmänhet tystar man inte med floskler, lögn, mörkläggnin eller dyrbara och komplicerade kampanjer. För Sveriges myndigheter återstår fortfarande att inse att skeva politiska abrovinklar alltid, utan undantag, leder till avslöjanden. Sanningen går inte att förtiga hur länge som helst och *vi tystnar inte!*

Synpunkter från Vågbrytarens styrelse inlämnade i början av processen

1. Ämnesområden som bör genomlysas

Hälsoeffekter – Här bör behandlas dels elöverkänslighet och dels andra effekter som påvisats, t.ex. sömnstörningar, huvudvärk och koncentrationssvårigheter. Rapporter har även påvisat bl.a. tumörer, DNA-skador och skador på blod-hjärnbarriären.

Miljökonsekvensbeskrivningar – Vem bär ansvaret för att sådana görs och vilka krav skall ställas på dylika beskrivningar?

Ansvarsfrågan – Vem bär det yttersta ansvaret för verksamhetens hälsoeffekter? Hur skall ev. skadeståndsanspråk regleras, när försäkringsbolagen inte återförsäkrar för hälsoeffekter av mobiltelefoni? Vem bär det yttersta ansvaret för påverkan på foster och barn?

Demokrati – Hur skall de demokratiska processerna hinnas med under den tidspress som råder? Varför finns det inget riksdagsbeslut i frågan? Har man beaktat regeringens rätt att säga nej till EU-direktiv som strider mot Miljöbalken?

Kommunernas lagstiftade självbestämmanderätt körs över. Hur skall den räddas?

Faktiska behov kontra skapade behov – vilka väger tyngst?

2. Problembeskrivning på olika nivåer

Ett problem är att mobilutbyggnaden sker utan någon verklig dialog med allmänheten, utan miljökonsekvensutredning värd namnet, utan att det faktiska behovet av denna teknik utretts, utan att hänsyn tas till de personer som skadats av tekniken, utan att det ges tid till eftertanke och grundligt beaktande av demokratiska processer, utan öppenhet från myndigheternas sida.

Dessutom omyndigförklarar och förlöjligar myndigheterna den allmänna opinionen, vilket strider mot en sann demokratiska anda. ➤

Man visar bristande respekt för de elöverkänsliga, handikappgrupp nr 27 i HSO, och för de forskare som identifierat risker med mikrovågsstrålningen.

Myndigheter och operatörer agerar inte trovärdigt – och märkligt nog efter samma mall.

Mobillobbyisterna har ett alltför stort inflytande. De uppmuntras av regeringen att gå ut och påverka politiska beslutsfattare. Detta strider mot demokratiska grundprinciper.

Operatörer och andra representanter för industrin får sitta med i alltför många beslutsdiskussioner och ges större inflytande än demokratiskt valda beslutsfattare. Detta leder till att penningmakten väger tyngre än den lagstadgade folkmakten.

Det finns ingen vilja att opartiskt undersöka eventuella samband mellan de tidsmässigt sammanfallande dramatiska ökningarna av ohälsotalen och den totala mängden mikrovågsstrålning i vår livsmiljö.

Allför stor vikt läggs vid jävmässigt och kvalitetsmässigt högst tvivelaktiga rapporter, typ RALF-rapporten.

En stor mängd svårt skadade människor, i Sverige och i andra länder, har fråntagits alla mänskliga rättigheter och befinner sig på flykt undan effekterna av mikrovågsbaserad telekommunikationsteknik.

3. Olika myndigheters och andras roller och förutsättningar

Det krävs en ordentlig genomlysning av olika myndigheters faktiska uppdrag (som exempel kan tas frågan om det är SSI:s uppgift att protestera mot att extra försiktighetsåtgärder vidtas, som man gjorde i samband med TCO:s telefonmärkning).

Vågbrytaren finner det essentiellt att bland andra SSI:s, Socialstyrelsens, Kommunförbundets, PTS och Folkhälsoinstitutets ansvar och agerande i frågan blir genomlysta och grundligt utvärderade. Som exempel kan man ta frågan med vilken auktoritet och på vems uppdrag representanter för SSI går ut i pressen och påstår att elöverkänsliga är inbillningssjuka. Ett annat exempel är frågan hur det överensstämmer med regeringens uppgifter att ministrar gör reklam för kommersiella produkter (mobiltelefoner).

Har inte myndigheterna ett ansvar för att förhindra skadlig miljöpåverkan och skapa optimala levnadsförhållanden för handikappade?

Är det rimligt att det måste uppstå organisationer som Vågbrytaren, som gör myndigheternas arbete – värnar folkhälsan?
Vilka är myndigheternas arbetsgivare – svenska folket eller telekomindustrin?

4. Forskning

Eftersom svensk miljölagsstiftning inte någonstans kräver vetenskapliga bevis för att åtgärder skall vidtagas, är det viktigt att konstatera att forskningens främsta uppgift är att *identifiera risker*.

Forskning är inte en kvantitetsfråga. Det räcker med *ett* väl underbyggt fynd för att en risk skall vara identifierad. Därmed skall Miljöbalkens försiktighetsprincip träda i kraft.

Det är essentiellt att stora resurser satsas på oberoende forskning och att det sker en kontinuerlig finansiering av grundforskning.

Det är dags att de ansvariga börjar anta en sant vetenskaplig hållning – d.v.s. att studier med fynd beaktas, medan studier utan fynd är ointressanta. Forskare som funnit risker måste få fortsatt finansiering för att fördjupa sina studier.

Forskningen måste också inriktas på redan skadade, de s.k. elöverkänsliga (och i detta sammanhang är provokationstester både oetiska och olagliga). Det är en kränkande och ovärdig attityd att utgå från masspsykos för att förklara att mängder av kvalificerade och teknikpositiva människor från hela världen, oberoende av varandra och utan föregående oro, drabbas av mycket likartade symptom. Mekanismerna bakom dessa symptom måste utforskas förutsättningslöst av statligt finansierad forskning, utförd av de forskare som redan börjat finna vägar in till en möjlig förklaring av hur skadorna uppstått (Leif Salford, Igor Belyaev, Olle Johansson, Lennart Hardell m.fl.).

5. Krav på teknisk utformning

Tekniken måste utformas på ett sådant sätt att den inte medför risk för skada eller olägenhet för människor, djur och natur. Därför är det nödvändigt med ett stopp i utbyggnaden tills hälso- och miljökonsekvenserna är utredda. Åtgärder bör dessutom vidtas för att göra samhället fullt tillgängligt för dem som lider av funktionshindret elöverkänslighet. ➤

6. Juridiska förutsättningar

Sverige har en lång rad väl genomtänkta lagar och har ratificerat flera viktiga internationella konventioner. Vi kräver att de tillämpas i enlighet med ursprungsintentionerna.

Miljöbalken kräver att redan risk för skada eller olägenhet skall leda till att det vidtages åtgärder. Risk föreligger.

Plan- och bygglagen tillåter inte heller att människor skall utsättas för olägenheter.

Handikapplagstiftningen tillåter inte att människor drivs från sina hem på grund av sina funktionshinder.

I FN:s deklaration om mänskliga rättigheter börjar varje paragraf med *Envar*. Envar betyder varenda en – alltså har Sverige ratificerat även de elöverkänsligas rättigheter, för att inte tala om alla andras rätt till god hälsa, trygghet och egendom. Det rimmar illa med det faktum att människor i dag blir skadade av en verksamhet som sanktioneras av myndigheterna och att man saknar möjlighet att välja om man vill bli exponerad eller inte.

7. Försiktighetsprincipen och bruket av gränsvärden

Försiktighetsprincipen är inskriven i svensk lag och skall tillämpas.

Miljöbalken säger att människors hälsa och miljön skall skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan.

De allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken, av vilka försiktighetsprincipen är en, *gäller alla*. Det innebär att ingen verksamhet kan undantas från lagen.

Redan risk för skador och olägenheter medför en skyldighet att vidta åtgärder.

Skyldigheterna att vidta åtgärder gäller alltså inte bara konstaterade skador och olägenheter, utan även möjliga/sannolika/troliga skador och olägenheter.

Riskerna har identifierats av ett otal forskare samt av alla de människor som får svåra symptom vid exponering för mikrovågsstrålning. Alltså skall åtgärder vidtas.

En osäkerhet rörande en verksamhets påverkan skall inte gå ut över människor och miljön utan i stället begränsa/hindra verksamheten.

I motivtexten skriver regeringen att avsaknaden av vetenskaplig bevisning inte får användas som en ursäkt för att skjuta upp åtgärder för att förhindra miljöförstöring.

Gränsvärden för mikrovägsstrålning får inte, som de nuvarande riktvärdena, baseras enbart på termiska effekter. De måste också grunda sig på de vetenskapliga fynd som gjorts av hälsoeffekter och biologisk påverkan vid mycket låga strålnivåer. Eftersom det enligt dagens forskningsläge inte finns några säkra exponeringsnivåer bör gränsvärdet vara 0 W/m².

8. Form för genomlysning

Det är väsentligt att syftet med genomlysningen klargörs först. Vad skall det hela leda till? Är avsikten med forumet seriös eller är det en del i en process som syftar till att pacificera en rättmätigt oroad allmänhet?

Om avsikten är seriös *måste* kritiska forskare bjudas in. Det duger inte med forskare som är dokumenterat okritiska till mobilutbyggnaden.

Ett *öppet* forum är ingen lämplig form, utan inbjudna grupper skall ges möjlighet att ställa sina frågor och presentera sina synpunkter i lugn och ro.

Den skriftliga dokumentationen av denna presentation måste godkännas av de inbjudna grupperna och forskarna innan den presenteras för allmänheten. Detta är nödvändigt för att undvika förvrängningar och missförstånd. Om den inte godkänns skall den inte presenteras.

9. Principer för trovärdig finansiering

Den enda trovärdiga finansieringsformen är statlig finansiering till sista öret. Bättre vore dock att resurserna gick till seriös forskning som syftar till att fördjupa kunskapen om redan påvisade hälsoeffekter.

För Vågbrytarens styrelse
Bo och Sonja Fredberg

Första seminariet

Vågbrytarens anförande

I ett dokument från SSI som ligger ute på nätet kan man läsa följande:

Det finns ... ett par mycket aktiva opinionsgrupper, som driver frågan om mobiltelefonins farlighet intensivt. De här grupperna är mycket pålästa och känner till minsta forskningsrapport som antyder någon typ av biologisk effekt från mobiltelefoni. Tyvärr ger man inte någon objektiv bild... De nämner aldrig att den överväldigande majoriteten av utförda studier, och framför allt studier som håller en vetenskapligt godtagbar kvalitet, inte visar några effekter från radiofrekventa fält... De här personerna... visar inte något som helst intresse av att ta del av vetenskap, fysik osv. Vad de har för agenda kan man verkligen ifrågasätta men kanske är vissa skrämda inför den snabba samhällsutvecklingen i stort? Inom kommunikationsforskningen har det varit så med all ny teknik så gott som. Tågen, seriemagasinen på 50-talet, för att inte tala om TV:n, videon, datorn etc.

Här avses naturligtvis Vågbrytaren och Elöverkänsligas Förbund. Det är naturligtvis smickrande att man talar om hur pålästa vi är, men hur stämmer det med att man strax efteråt slår fast att vi inte vill veta något om vetenskap, fysik osv? Det finns många ingenjörer och tekniker som är engagerade i de här grupperna. Många av dem har varit oerhört fascinerade av ny teknik fram till att de drabbats av samma teknik. Den centrala frågan måste väl vara om den nya tekniken, i det här fallet i form av mobiltelefoni, är farlig. Vem skulle t ex vilja hävda att det var teknikfientlighet som fick människor att varna för t ex kärnvapen? Tågen och seriemagasinen vill jag lämna därhän.

Så till talet om vad majoriteten av studier sägs visa. Vetenskapliga sanningar är ingenting som kan avgöras med majoritetsbeslut. Kopernikus, Kepler och Galilei var faktiskt en gång isolerade i sina uppfattningar.

Karl Popper framlade redan på 1930-talet i sin bok *Logik der Forschung* kravet på att en vetenskaplig teori måste vara falsifierbar, dvs kunna motbevisas. Han tog som exempel tesen ”Alla svanar är vita”. Den kan inte verifieras, dvs bevisas, med aldrig så många iakttagelser av vita svanar. Däremot har den visat sig vara falsk om det så bara kommer en enda säkerställd rapport om en svart svan. Teser som ”tobaksrökning är ofarlig” kan inte verifieras genom att man räknar upp fall där rökare *inte* blivit sjuka. Däremot är den tesen idag lätt att falsifiera, och så vitt jag förstår har t.o.m. tobaksindustrin sist av alla tvingats medge det.

Det finns tillräckligt många rapporter som pekar på allvarliga hälsorisker med mobiltelefonin. Bara den franske forskaren Santinis nyutkomna vitbok har 26 A4-sidor referenser, som SSI fått.

Ett problem är tendensen att stämpla kritiska studier som vetenskapligt undermåliga. Studier som frikänner mobilindustrin kritiseras däremot inte. De kritiska studiernas antal ökar, men de måste upprepas, säger man också. Så går tiden, mobilutbyggnaden fortsätter i rasande takt och ingen försiktighet iakttas.

Så till spekulationerna om Vågbrytarens agenda. Vi arbetar för att få ned elektrosmeden till ofarliga nivåer. Misstänksamhet och oro har väckts och underhållits av myndigheternas agerande. Beslut om utbyggnad av mobiltelefonin har fattats långt över människornas huvuden. Vi deltar nu alla, vare sig vi vill eller inte, i ett fullskaleexperiment med ovisst utgång. Försiktighetsprincipen i miljöbalken har satts ur spel. Icke bygglovspliktiga sändare har fått sättas upp utan att någon fått yttra sig och deras lokalisering har man försökt dölja. Fritidspolitiker ute i kommunerna har lämnats i sticket och tvingats fatta beslut där invånarna (via ny teknik som Internet!) varit långt bättre informerade. Björn Gillberg har karakteriserat det hela som "en rättslös juridisk snabbfil för att köra över boende". Han pekar på hur människor som överklagat byggplaner för 3G-master utan individuell prövning avfärdas med att de inte har laglig möjlighet att yttra sig. Kronan på verket har varit beslutet att i sista hand tillämpa ledningsrättslagen för att driva igenom utbyggnaden. Och inför de elöverkänsliga, som redan tidigare varit så gott som rättslösa, står man handfallen – bekvämast att inte låtsas om dem och lämna dem åt sitt öde.

Om man nu är beredd att ta Vågbrytarens och Elöverkänsligas Förbund på allvar är mycket vunnet. Men Vågbrytarens roll kommer även framgent att vara kritisk. Bertolt Brecht har sammanfattat en sådan inställning i en dikt:

*Låt ingen intala dig något
Se efter själv!
Vad du själv inte vet
vet du inte.
Pröva din räkning
Sätt fingret på varje siffra
Fråga: Hur kom den hit?
Det är du som får betala.*

John Lind, 9/11 2004

Andra seminariet – forskningsläget

Vågbrytarens två inlägg

Del 1

Vi ser att människor mår allt sämre och allt fler sätter det i samband med mobiltelefoni. Det är svårt att hitta någon annan förklaringsfaktor. Vi vill börja med ett citat från 2000 av Robert Becker, som två gånger har nominerats till Nobelpris: ”Ökningen av elektromagnetiska fält är det största hotet mot mänskligheten.”

Vi vill peka på ett par av de grundläggande misstag som gjorts: Inför utbyggnaden av 3G utredde varken Socialstyrelsen eller SSI effekterna för människors hälsa. Vid tidpunkten för 3G-beslutet fanns inte en enda studie om hur människor påverkas av den specifika 3G-strålningen. Det är någonting som vi anser är fullständigt oacceptabelt! Vilket läkemedel skulle tillåtas på samma premisser?

Det finns endast en studie på 3G och det är den holländska TNO-studien, som kom först tre år efter beslutet. Exponeringen varade endast 15-20 minuter, och nivån var 3 770 gånger under SSI:s riktlinjer. För följande symptom var försämringen signifikant: koncentrationsproblem, yrsel/illamående, nervositet, ont i bröstet/svårt att få luft, domningar/myrkrypningar, svaghetskänsla och förströddhet/ouppmärksamhet

Det är självklart att symptomen skulle kunna bli värre om exponeringstiden förlängts till den dygnetruntexponering som människor nu utsätts för.

Professor Bertil Persson, som ingår i den forskargrupp i Lund som funnit läckage på blod-hjärnbarriären, säger att: ”Det är en oförlåtlig nonchalans mot medborgarna att man tillåter den här utbyggnaden utan att överhuvudtaget ha utrett strålningsriskerna.”

Vi vill poängtera att vetenskapssamhället inte är ense. Både SSI och Socialstyrelsen brukar påstå att vetenskapssamhället är ense om att det inte är någon risk, men det är ett falskt budskap. Det finns en lång rad välrenommerade forskare som varnar för allvarliga konsekvenser och hälsorisker.

En av världens främsta forskare på området, professor Ross Adey, skriver i förordet till Reflexstudien:

”Myndigheter och regeringar har inte enbart tillåtit industriintressenter att finansiera forskningen, utan också tillåtit dem att bestämma vilka frågor som ska ställas och välja de institutioner som ska utföra forskningen”. Det finns en massiv kritik mot hur myndigheterna väljer att inte tala klarspråk. Vi kan själva

se överensstämmelsen mellan forskningsresultat och de symtom som rapporteras av människor över hela världen.

Vågbrytaren ställer frågan: Varför ska vi förlita oss på just de forskare som myndigheterna och industrin har utsett? Varför ska vi exempelvis lyssna mer till Ahlbom och Feychting, än någon av de många forskare som faktiskt har påvisat risker, exempelvis Lennart Hardell som vi har hört tidigare?

Det finns endast fem vetenskapliga studier som studerar långtidseffekter av människors hälsotillstånd nära sändare för mobiltelefoni.

1. Santini et al. (Frankrike)
2. Navarro et al. (Spanien)
3. Hutter et al. (Österrike)
4. Eger et al. (Tyskland)
5. Wolf El. Wolf (Israel)

Samtliga finner samband mellan ohälsa och avstånd till sändaren eller uppmätt strålning i hemmen.

I studien av Navarro et al ingick 100 personer som rapporterade upplevda hälsobesvär. Strålningen i varje hem mättes efter det att personerna anmält sina symtom.

Man fann ett statistiskt signifikant ökat antal besvär i förhållande till uppmätt strålning, däribland koncentrationsproblem, irritation, trötthet, huvudvärk och sömnstörningar. De här symtomen kan verkligen inte betraktas bara som ett lägre välbefinnande, utan det handlar om allvarliga problem som påverkar hela människans liv.

Ett annat exempel är en studie av Eger et al. från staden Naila i Tyskland. Där hade en mobilmast installerats 1993. 900 personer undersöktes, dels de boende inom 400 meter från masten och dels boende 400-1000 meter från masten. 10 år senare jämfördes grupperna och man fann fördubblad cancerförekomst i gruppen som bodde närmast masten. De var också 8 år yngre vid insjuknandet och de senaste 5 åren visade en 3 gånger högre risk.

Enligt Gerard Hyland (*University of Warwick*), framstående biofysiker, finns det en oroväckande samstämmighet mellan de forskningsresultat som framkommit under de senaste 30 åren i laboratorier och de hälsoproblem som människor i närhet av GSM-basstationer rapporterar om. Hylands slutsats är att det finns en potentiell risk för att människors hälsa försämras av strålning från mobilbasstationer. ➤

Om vi lägger samman några av studierna (Santini et al, Navarro et al, Johanson Liakouris) på området och de iakttagelser som läkarna i Freiburguppropet har gjort så framträder en tydlig bild av de olika symtom som människor rapporterar.

Det finns mängder av fallrapporter, exempelvis från Garcia Quintana i Spanien, där 5 barn fått cancer inom 3 år. Och från Bizet, St Cyr l École i Frankrike där flera barn och vuxna fått cancer och avlidit. På båda skolorna har antenn-anläggningarna monterats ner. Det finns också flera sammanställningar av cancer-klustrar exempelvis från England (19 st) och Spanien (32 st).

Forskning är inte en demokratisk fråga: Om vi hade levt efter majoritetsuppfattning skulle vi fortfarande tro att jorden är platt.

Marica Lindblad

Del 2

Vågbrytaren har ingen egen forskning, men vi studerar andras forskningsresultat. Jag menar att det går att urskilja troliga mekanismer för hur de låga nivåer av mikrovågsstrålning som avges av basstationerna kan ge ohälsosymptom. Hur kan dessa icke-termiska effekter tänkas fungera?

Den engelske forskaren G J Hyland pekar i en artikel i The Lancet år 2000 på likheten mellan mobiltelefonens pulsade mikrovågsstrålning och elektrokemiska processer i människokroppen. Kroppen är ett mycket känsligt instrument, och en del av processerna kan störas av strålning utifrån. Det gäller aktiviteter på cellnivå som hör samman med ämnesomsättningen. Sömnrubbingar kan enligt Hyland sättas samman med effekter som strålning har på melatoninnivåerna och på REM-sömnen (Rapid-eye-movement). Mycket låga energinivåer av mikrovågsstrålning med en bestämd frekvens kan även påverka celldelningen.

Roger Santini har i sin vitbok om mobiltelefonin beskrivit hur mikrovågor blockerar melatonin, vilket har till följd en ökning av fria radikaler. Det skadar cellerna och leder till DNA-strängbrott. Man kan ännu inte säga om mikrovågorna verkar direkt på DNA eller om de påverkar DNA-reparationen. Även kalciumjonerna, som är viktiga i kommunikationen mellan celler påverkas av mikrovågor. Kaliumjoner ersätter då kalciumjoner i cellmembranet. Kaliumjonerna har en mycket svagare laddning än kalciumjonerna och gör cellmembranet genomträngligt. Här kan man finna en förklaring till att mikrovågor leder till att blod-hjärnbarriären, filtret som utestänger ämnen som är skadliga för hjärnan, öppnas. T.ex. kan då ett äggviteämne som albumin, kemiska substanser och virus passera. Det kan förklara några av de vanligaste symptomen som

huvudvärk och migrän, men det finns också farhågor för neurodegenerativa sjukdomar som ALS, Alzheimers sjukdom och autism.

När det gäller skadliga strålningsnivåer påpekar inte bara Santini, utan också andra forskare, att det inte rör sig om en strikt dos-responsrelation utan om s.k. fönstereffekter. Det innebär att en effekt bara uppträder vid en ganska speciell dos – ett fönster är s.a.s. ett dosintervall – medan effekten uteblir vid en lägre eller högre dos. En rysk biofysiker, Aleksandr Presman, påpekade i redan 1968 i Elektromagnetitjeskije polja i zjizn (finns i engelsk översättning och i referat hos norrmannen Vilhelm Schjelderup i boken Elektromagnetismen og livet) att mycket svaga elektromagnetiska fält griper in i kroppens eget informationssystem. Beroende på bl.a. frekvens och pulsform (inom parentes: GSM-signalen innehåller en lågfrekvent puls på 217 Hz som av många utpekats som problematisk) påverkas organismens reglering av vitala funktioner. Santini talar om ”bruit physiologique”, fysiologiskt brus/störning. Den biologiska verkan av det kan ge ospecifika utslag, eftersom det försvagar organismens självreglerande förmåga och motståndskraft. Vi vet att de elöverkänsliga har symptom som spretar åt olika håll. En av de substanser som möjliggör överföringen av signaler mellan celler, en s.k. neurotransmittor, är acetylkolin. Acetylkolin har en viktig roll för minnesfunktionerna och påverkar sömnfaserna. Störningar av neurotransmittorerna, bl.a. acetylkolin, misstänks vara viktiga faktorer för uppkomsten av kognitiva besvär som dyslexi, hyperaktivitet, autism och schizofreni.

HSP (Heat Shock Proteins) är proteiner vilkas syntes ökar när en cell utsätts för stress, t.ex. genom elektromagnetiska fält. HSP har en negativ verkan på lång sikt. Santini visar på en rad konsekvenser av långvarig exponering för cellulär stress:

- Resistens mot cancerbehandling – Huvudvärk och neurodegenerativa sjukdomar (Alzheimer, Parkinson, ALS) p.g.a blod-hjärnbarriärens genomtränglighet
- Sömnstörningar, inlärningssvårigheter, trötthet och depression
- Nedsatt immunförsvar
- Vissa former av leukemi och cancer

Vad bör man göra i den här situationen? Jag ser två möjliga förhållningssätt:

1. Att ingenting göra, vänta och se, och låta de exponerade människorna – d.v.s. oss alla – ta riskerna.
2. Att medge riskerna och börja tillämpa försiktighetsprincipen. Då måste bl.a. särskilt känsliga grupper skyddas på alla sätt. Det gäller barn, gravida, äldre, sjuka och elöverkänsliga.

Själv tycker jag valet borde vara lätt.

John Lind

Rapport från andra seminariet

Jag har varit med på SSI:s andra Transparensforum om mobiltelefoni den 9-10 februari 2005. Forskare, myndigheter, operatörer, diverse konsulter, Elöverkänsligas riksförbund och Vågbrytaren träffades på ett slott på Mörkö. Strålkastaren riktades mot den vetenskapliga forskningen och häpnadsväckande vetenskapligheter och ovetenskapligheter avslöjades.

Inga icke-termiska hälsoeffekter

Lars-Erik Holm, SSI:s generaldirektör, öppnade med ett litet anförande där han sa att det inte finns något som tyder på icke-termiska hälsoeffekter och att SSI inte kan göra bedömningar utifrån enstaka studier. Meningen med seminariet var att vi skulle ”stretcha” varandra för att komma åt sanningen. Det gavs ingen tid åt att stretcha generaldirektören så hans ord fick stå oemotsagda. Han försvann dessutom ganska snabbt från seminariet. Det är väl enklast så när man är huvudansvarig. Har man inget hört eller sett så...

Vi strålar ur näsan

Göran Grimwall, Professor i fysik från KTH var först ut bland föreläsarna. Vi fick reda på att vi får en väldig värmeutveckling i hjärnan av att lösa korsord, och att vi faktiskt strålar ur näsan. Grimwalls inledning måste för den okunnige ha satt oss ”strålningsoroliga” i ett löjets skimmer. Varför är vi oroliga för små lågstrålande mobiltelefoner när vi själva har värsta laserkanonen i näsan?

Hur hade det varit om seminariet i stället inletts av en seriös person som berättat hur många el- och mastflyktingar vi nu har i Sverige? Någon som också kunde lyft fram det oroväckande framtidsscenarioet i lundagruppens forskning?

Perforerad blodhjärnbarriär är en icke-termisk effekt

Jakob Eberhardt, var den av lundaforskarna som fått i uppdrag att presentera deras alarmerande forskning. Honom fick vi däremot ”stretcha” och det var tur för annars hade ingen förstått allvaret i deras rön. Här är essensen i lundagruppens forskning som tyvärr inte helt kom fram på seminariet:

Forskningen visar att ytterst svaga doser mobilstrålning kan perforera hjärnans skyddande barriär och bl.a. orsaka en alltför tidig demens. Studierna är visserligen gjorda på råttbarn, men resultaten går att överföra på människobarn eftersom blodhjärnbarriären fungerar ungefär lika på alla däggdjur.

Lundaforskarna är det 16:e forskarlaget som sedan 1988 sett att mikrovågor perforerar BBB (blood-brain barrier). Deras resultat är alltså det 16:e återupprepningsförsöket! Efter dem har tre laboratorier upprepat resultaten. Sammanlagt 19 forskarlag som ser samma sak! Att SSI fortfarande talar om enstaka studier måste betyda att myndigheten saknar matematisk kompetens.

Sitt stora genombrott nådde lundaforskarna när de efter endast två timmars bestrålning med låg intensitet väntade med att avliva råttorna i 50 dagar. Strålningen motsvarade 180 meter från en 50 W mast, eller 1,85 meter från en telefon som ger 1 W/kg. Man såg att strålningen hade öppnat blodhjärnbarriären och att den släppt igenom stora skadliga proteiner. Proteinerna hade i sin tur orsakat omfattande hjärncellsdöd.

De så kallade återupprepningsstudierna är sällan återupprepning!

Eftersom SSI hävdar att det finns forskare som inte kunnat återupprepa lundagruppens forskning så frågade jag Eberhardt om de andra laboratorierna också väntat 50 dagar innan de avlivat sina råttor. Det har de inte gjort, var svaret. En amatör frågar sig då hur man kan kalla något för ett återupprepningsförsök när det inte är det?

Igor Belyaev, från Stockholms universitet, påpekade att när man återupprepar studier använder man sällan samma frekvens, utan man fokuserar på strålningens styrka. Man kan då få helt andra resultat. Själv har han sett att GSM frekvensen 905 MHz inte ger några effekter, men däremot att det uppstår DNA-skador av GSM-frekvensen 915 MHz och 3G frekvensen 1947,4 MHz. Om man vid en återupprepningsförsök tar andra frekvenser kommer man naturligtvis inte fram till samma resultat. En forskare som mobilindustrin anlitar är antagligen en som visat stor begåvning att göra återupprepningsförsök som inte är återupprepningsförsök.

Belyaev kommer att lägga ut sin föreläsning på sin hemsida (members.chello.se/igor.belyaev).

Är en hörselnervstumör en hjärntumör?

Nästa exempel på märkligheter i forskningen stod Maria Feychting, Karolinska institutet, för. Hon visade ett diagram och sa: Vi ser ingen som helst ökning av hjärntumörer. Jag blev förvirrad. Feychting var i radion för några månader sedan

och berättade att man sett en fyrdubblad risk att få en hörselnervstumör efter 10 års mobiltelefonanvändning. Jag frågade: Är inte en hörselnervstumör en hjärntumör? Svar: Njae, inte riktigt, den är godartad. Den sitter visserligen på huvudet men liksom inte riktigt i hjärnan.

Vetenskaplig klarhet? Den vetgirige kan studera var Acusticus neurom (hörselnervstumör) sitter, på docent Hans Bolanders hemsida www.anst.uu.se/hansbola. Hans Bolander finns på Akademiska sjukhuset i Uppsala.¹ För er som inte har Internet kan jag berätta att tumören står först i raden under rubriken: Primära tumörer i hjärnan. Där finns också en bild, där den ligger som en knöl en bra bit in bakom ytterörat.

Feychtings diagram visade endast svårartade (maligna) tumörer fram till år 1998. Jag fick ingen klarhet i varför diagrammet slutade där. Jag undrade om hon till nästa dag kunde göra ett diagram som tog med även de godartade (benigna) tumörerna fram till dags dato. Det kunde hon inte. Dessutom visade diagrammet endast när män i åldersgruppen från 40 till 59 fått hjärntumörer. Antagligen för att deras kurva är rak och fin, dvs den visar ingen ökning. Hade hon visat diagrammet för åldersgruppen 60 till 79 hade vi fått se en ökning från år 1995 -98. Varför visade inte Feychting det diagrammet? Och hur ser kurvan ut efter 1998?

Vad hände åren 1997-98

Varför slutade Feychtings diagram år 1998? Ett diagram fram till våra dagar bör ha visat på en ökning eftersom både hennes och Hardells studier har visat på ökad risk för hjärntumören hörselnervstumör efter långtidsanvändning. Från en säker källa på Radiumhemmet har jag hört att tumörer i huvud och hals ökar starkt.

NMT telefoner fanns från 1981 men det var 97-98 som GSM telefonen hamnade i var mans hand. Både den aktiva (telefon vid örat) och den passiva strålningen från master och andras telefoner ökade naturligtvis tusenfalt. Det var också då man installerade trådlösa telefoner på arbetsplatser. Flygplatser, affärscentra m.m. fick s.k. "Hot Spots" (trådlös Internetuppkoppling) och man började med digitala radiosändningar.

Jag har tagit del av intressanta studier gjorda av Olle Johansson, KI, och Örjan Hallberg. De har bl.a. satt samman ett diagram för långtidssjukskrivning och antalet "öronminuter" i mobiltelefon. Bägge kurvorna följer plötsligt varandra och går tvärt uppåt. Gissa när? Jo, i slutet av 1997.

Försiktighetsprincipen

Vi fick inte beröra försiktighetsprincipen, den ska ”stretchas” vid nästa Transparensforum i Stockholm den 12-13 maj. Men den dök ändå upp här och var, tex undrade professor Clas-Otto Wene, från International Energy Agency i Paris, om inte SSI lagt ribban lite väl högt innan försiktighetsprincipen träder i kraft. Han borde ha vänt sig till Socialstyrelsen, för enligt SSI:s Lars Mjönes har SSI inga mandat att tillämpa miljöbalken, de följer strålskyddslagen. SSI påstår att det är Socialstyrelsen som ska göra bedömningen om och när miljöbalkens försiktighetsprincip är tillämplig. Socialstyrelsen säger å sin sida att det inte finns någon som helst anledning att misstänka att den ”passiva strålningen” från master och andras mobiltelefoner skulle vara hälsofarlig. SoS bedömning gjordes av miljöskyddsinspektören Bo Pettersson och en jurist år 2002. Underlaget var forskningssammanställningar, den senaste daterad 2001.

Transparensforumet klargjorde att dessa sammanställningar är minst sagt urvattnade konsensusprodukter. För att komma med i en forsknings-sammanställning måste studierna ha publicerats (dvs granskats och godkänts av forskare och därefter publicerats i ansedda vetenskapliga skrifter). När studien till slut efter alla dessa processer (som kan ta år) står där i en sammanfattning går den knappt att känna igen. Jag påpekade det orimliga i att man gjorde en riskbedömning utifrån sammanställningar.

Vi svenskar sätter fortfarande stor tillit till våra myndigheter. Därför blir den falska tryggheten dubbelt förödande.

EMF är allergiframkallande

Myndigheterna har en tendens att svamla när frågan om elöverkänslighet berörs. Man vill gärna leda tankebanorna till att det nog är något psykiskt. Men det finns allt fler belägg för att elöverkänslighet har med EMF (elektromagnetiska fält) att göra.

Vi kan ta Olle Johanssons mastcellstudie från -95 som ett exempel: Friska försökspersoner satt med ryggen mot en bildskärm. De var inte oroliga att det skulle vara farligt för dem. De kände inget speciellt förutom att det var lite tråkigt. Ändå reagerade mastcellerna i deras hud med stark stress. Olle Johanssons studie lyftes nu fram på Forumet av Lars- Gunnar Gunnarsson, Yrkes- och miljömedicinska kliniken i Örebro. Han menade att den är ett vetenskapligt belägg för att vår kropp reagerar med fysisk stress på EMF. ➤

Johanssons mastcellstudie fick vänta *sex* år på att bli publicerad! Hade inte han legat i så hade den nog aldrig publicerats. Studien har varit med i några sammanställningar, motvilligt presenterad som lite kurios. Hur troligt är det att en miljöinspektör och en jurist på Socialstyrelsen fattar vidden av vad studien egentligen säger? Mastceller har vi i ögon, hud och i alla slemhinnor. De finns t.ex. i magens och underlivets slemhinnor samt i hjärnhinnorna. Och inte minst i hjärtvävnader. När mastcellerna blir retade av EMF kan det leda till sveda, klåda, svullnad, snorighet, inflammation m.m. När belastningen blir för stor kan resultatet bli elöverkänslighet!

Kravet på konsensus är förödande

Studier som visar på sådant som forskarsamhället tror är omöjligt, eller forskningsresultat som stora ekonomiska intressen vill hålla i det fördolda, har väldigt svårt att bli publicerade. Alltså kommer få av dem med i forskningssammanställningarna. Risken är överhängande att våra skyddsmyndigheter återigen inte vill se riskerna förrän det råder konsensus i forskarsamhället. Att tobaksrökning är farligt var forskarsamhället eniga om först för några år sedan. Att passiv rökning är farligt är fortfarande inte helt bevisat enligt vetenskapen. Det är idag ett politiskt beslut.

Nu väntar vi på att vetenskapen ska klargöra att EMF är farligt! Den dagen forskarna är eniga om det undrar jag om vi över huvud taget har något förstånd kvar att begripa det med.

Framtidshopp?

Vi Vågbrytare lyckades framföra våra synpunkter. Vi hade stort stöd av varandra och inte minst ett fantastiskt stöd av Igor Belyaev, som ideligen hoppade upp och hävdade att icke-termiska effekter visst finns. Vår gamle kombattant Bo Pettersson från Socialstyrelsen har lämnat sin post. På hans stol sitter nu Martin Tondel. Han lyssnade och tog in information från alla håll. Förhoppningsvis kommer han att profilera sig genom att axla sitt ansvarsfulla uppdrag med sann objektivitet, lagkunnighet, klarsyn och civilkurage.

Siv Gustafsson, Hudiksvall

I/ Fullständig webbadress till docent Hans Bolanders klassificeringslista är http://www.anst.uu.se/hansbola/Tumor/tumor_list/klassifikation_projekt.html

Mobilstrålning är genotoxisk

Det stora riskbedömningsprojektet och EU-satsningen REFLEX på hur levande celler påverkas av elektromagnetiska och radiofrekventa fält från mobiltelefoni är nu slutrapporterad. Slutsatserna är skrämmande. Strålningen skadar arvsmassan i levande celler från djur och människor. Den skadar DNA och den skadar enzymprocesser som reglerar kroppsliga funktioner.

REFLEX-projektet var ett forskningsprogram som kostat mer än 3 miljoner euro och omfattat en mängd studier av 12 forskarlag. Två av dessa forskarlag visade att lågfrekventa elektromagnetiska fält har en genotoxisk effekt på mänskliga celler. Dessa effekter bekräftades av ytterligare två laboratorier utanför projektet, innebärande att totalt 4 laboratorier visade gifteffekter på arvsmassan av lågfrekventa elektromagnetiska fält. Effekterna sågs när cellerna exponerades i intervaller med pauser emellan, men inte då de exponerades kontinuerligt. Effekten på cellnivå ökade med ökande ålder hos givaren. Celler som saknade normala reparationsmekanismer reagerade också starkare. Fynden visar att effekterna både skadar arvsmassan direkt och påverkar kroppsliga funktioner.

Skadar DNA

När det gäller radiofrekventa fält, däribland mobiltelefonstrålning, visades tydligt att radiofrekvent strålning orsakar enkla och dubbla brott på DNA-strängarna. Celler visade effekter redan från 0,3 W/kg (gällande gränsvärdet i Sverige är 2W/kg). Kromosomförändringar observerades vid 1,5 W/ kg. Gränsvärdet påstås ha stor säkerhetsmarginal, men då bör man inte göra fynd som ens är i närheten av gränsvärdet.

Dessutom observerades ännu en gång att mobilstrålning orsakar en ökning av stressproteiner. Stressproteiner är kända för att reglera celldöd. Om celldödsprocessen störs kan det leda till tumörer.

Professor Frans Adlkofer, som varit projektledare, skriver i en kommentar till fynden att det man observerar beror på en indirekt verkan av radiofrekvent strålning på cellernas DNA, och en förklaring som har vetenskapligt stöd är att det sker genom frisättning av fria radikaler.

– Det är väl känt att en balans i fria radikalstatusen är en förutsättning för att bevara hälsan och att en obalans främjar åldrandeprocessen och utvecklingen av

kroniska sjukdomar som cancer och neurodegenerativa sjukdomar, skriver Adlkofer.¹

Nuvarande gränsvärden otillräckliga

I en kommentar till sina resultat skriver professor Hugo Rüdiger från Wien att eftersom man ser tydliga effekter på cellnivå redan vid 0,3 W/kg, visar detta tydligt att nuvarande gränsvärden är otillräckliga.

– RF-exponering ledde till en 100-faldig ökning av genotoxiska effekter. Vi visar också att effekterna är beroende av celltyp, exponeringstid samt om exponeringen är i intervaller. De tidigare studier där man inte sett någon liknande effekt baseras på enbart lymfocyter och kontinuerlig exponering, skriver Hugo Rüdiger.²

Forskaren professor Dariusz Leszczynski, Finland, skriver i en kommentar till fynden om stressproteiner att förutom att de kan bidra till uppkomst av cancer så finns dessutom studier som visar att stressproteiner ökar cancercellers resistens mot cancermediciner. Leszczynski menar också att stressproteiner kan vara en mekanism bakom andra forskares fynd att blodhjärnbarriären blir mera genomsläpplig.

REFLEX-resultaten är ytterligare en bekräftelse på det som redan är visat. Redan år 2000 redovisade ass. professor Neil Cherry, Nya Zeeland, att många olika, oberoende laboratorier visat att lågfrekventa och högfrekventa elektromagnetiska fält orsakar kromosomförändringar som dubbla DNA-strängbrott.³ Enligt Cherry fanns extremt starka belägg för att elektromagnetiska fält är genotoxiska även vid nivåer som man kan exponeras för från mobilbasstationer. Lai och Singhs forskning, som redan i mitten av 90-talet visade skador på DNA, har kritiserats därför att effekten var så låg att DNA-skada inte var möjlig. Men nu kommer de resultaten i nytt ljus. Det som visats i REFLEX-provrören har alltså redan visats i djurförsök.

Hög tid för försiktighetsprincipen

Enligt professor Hugo Rüdiger är resultaten så allvarliga att man måste formulera användarråd för mobiltelefoner. Mobilen bör endast användas när det är absolut nödvändigt, säger han till Berliner Kurier.⁴

Adlkofer säger att även om det inte med dessa resultat är bevisat att radiofrekvent strålning bidrar till cancer och andra kroniska sjukdomar är trots allt sannolikheten förstärkt, mot bakgrund av flera epidemiologiska studier.⁵

– Hittills har industrin och beslutsfattande politiker ansett att inga biologiska effekter som uppstår under nuvarande gränsvärden kan leda till sjukdomar och att man därför inte bör vidta försiktighetsåtgärder eftersom det skulle öka oron bland befolkningen. REFLEX visar att det ställningstagandet är felaktigt. Det är på tiden att beslutsfattande politiker och industrin erkänner att försiktighetsprincipen måste tillämpas för att skydda befolkningen, skriver Adlkofer.

Professor Lennart Hardell, forskare och cancerläkare, säger att dessa resultat innebär en svidande kritik mot våra myndigheter och mobiltelefonindustrin som propagerar för mobiltelefontekniken och utbyggnaden av 3G-systemet:

– För det första har man nu en biologisk mekanism för hur cancer kan uppstå. För det andra visar detta att gränsvärdet är alldeles för högt. Här ser vi de lägsta effekterna vid 0,2 W/kg och om vi ska lägga in en säkerhetsmarginal på 50 så hamnar vi på 0,004 W/kg. Man kan i princip döma ut dagens mobiltelefoner.

Vet inte om REFLEX

På många ställen där man borde veta om och bry sig om REFLEX, låtsas man fortfarande inte om den. Kort efter att REFLEX-resultaten publicerats ger EU-kommissionen ut ett pressmeddelande som talar om att den elektroniska kommunikationsmarknadens framtid ”ser god ut” och att 83 procent av medborgarna i EU nu använder mobiltelefoner och antalet användare fortsätter att stiga.

Miljöminister Lena Sommestad hade också, kort efter att REFLEX publicerats, ett möte med mobiltelefonindustrin där det diskuterades vilken information som allmänheten i Sverige kan få. Sommestad fortsätter samma beteende som Adlkofer skarpt kritiserar:

– Det finns en oro men några hälsorisker har inte kunnat påvisas. Oron är större än det finns skäl att känna, säger hon till TT. ⁶

Finns det något alarmerande i att man nu tydligt visat genotoxiska effekter på cellnivå långt under gällande gränsvärden?

Monica Lövström, politiskt sakkunnig vid Miljödepartementet, svarar att man inte diskuterade resultaten från REFLEX eller fynden om ökad risk för hörselnervstumör vid mötet.

– Vi hade inte den typen av diskussioner. Vi talade om att det finns studier som

kan ge anledning till att man kan känna ökad oro, och då ska man kunna få råd om hur man kan minska sin exponering.

Har allmänheten i Sverige rätt att få veta att strålningen är genotoxisk på cellnivå?

– Myndigheterna har att göra en bedömning utifrån forskningsläget. Det är därför som man gör på det sätt som man gör i dag.

Ogillad av industrin

Frågan är hur ministern kan veta att oron är större än det finns skäl att känna, när myndigheterna sköter sin granskande uppgift på det sätt som man gör i dag. Att mobilstrålning kan skada DNA är något som SSI under hösten runt om i landet hävdade inte kan ske.

Finns det någon anledning för SSI att förändra sin riskbedömning och rekommendationer om tillåtna gränsvärden?

– Jag känner inte till REFLEX så där väldigt mycket, säger Lars Mjönes, SSI. Vi avvaktar SSIs vetenskapliga råds rapport som kommer före jul. De granskar REFLEX, som ju inte är okontroversiell. Exempelvis har man inte varit överens om slutdokumentet som har arbetats om i flera omgångar.

Experter i ankdamm

Lars Mjönes avslöjar att Bernard Veyret i SSIs vetenskapliga råd har deltagit i diskussionerna om slutdokumentet. Berliner Kurier skriver också den 8 december att egentligen skulle studien ha presenterats redan 2003, men en forskargrupp som stod nära industrin försenade slutrapporten.⁷

– Beslutet att förlänga REFLEX-kontraktet till maj 2004 orsakades av att fler experiment skulle genomföras för att validera resultaten. Veyrets representant i REFLEX var den som var mest kritisk till resultaten om genotoxitet och påverkan på proteiner, det vill säga projektets viktigaste fynd, säger Franz Adlkofer.

Bernard Veyret sitter på ett stort antal stolar i frågan: han är liksom Anders Ahlbom medlem i ICNIRP, som fastslagit de gränsvärden som nu visats otillräckliga. Han deltar såväl i svenska som franska statliga expertutredningar och är forskningsdirektör vid ett laboratorium i Bordeaux som till 30 procent finansieras av medel från industrin.⁸ Enligt Microwave News vänder sig gärna

industrin till hans laboratorium när de vill känna sig trygga med resultaten.⁹ Veyrets laboratorium var också ett av de två REFLEX-laboratorier som inte såg effekter av radiofrekventa fält, tvärtemot vad hela sex andra laboratorier observerade. Vid ett anförande vid IRPAs kongress i maj 2004, när REFLEX-resultaten varit kända i nästan ett år, påstod Veyret att det inte finns belägg för genotoxitet av mobilstrålning.¹⁰

– Faktum är att industrin inte alls tycker om REFLEX-resultaten, säger professor Hugo Ruediger.¹¹

Till Ny Teknik den 8 december säger professor Anders Ahlbom, ordförande i SSI:s vetenskapliga råd som nu granskar REFLEX, mot bakgrund av sina fynd att långvarig användning av mobiltelefon ökar risker för hörselnervstumor 4 gånger:

– Men vilken den biologiska förklaringen är och om det finns någon, det vet vi inte.¹²

I REFLEX-rapporten står det på sidan 226 att det inte längre finns någon grund för Ahlboms påstående: ”Det finns inte längre någon grund till att påstå att vi inte känner till någon biologisk förklaring till vilken kronisk sjukdom som helst hos djur och människor”.

På framsidan till Ny Teknik presenteras Ahlbom som en person som har ”hjärnkoll på mobilstrålningen” och som är ”nyfiken” och vars ord väger tungt. ►

Forskningskydd

Under våren 2005 ska riksdagen ta ställning till ett lagförslag som ger universitetet möjlighet att ”besluta att t.ex. viss teknisk utrustning inte får användas på ett sätt som stör forskning. Sådana beslut förutsätter enligt lagförslaget att länsstyrelsens utredning visar att forskningens intresse av skydd väger tyngre än andra berörda intressen.”

Citatet är från ett brev som Mattias Jarl på Forskningspolitiska enheten på Utbildnings- och Kulturdepartementet skrivit till Siv Gustavsson.

När kommer lagförslaget om att tillåta skydd av människor?

Nog borde en person med de egenskaperna och med tanke på det inflytande och det ansvar han har – han sitter på alla tänkbara stolar i den här frågan i Sverige och internationellt – veta om de biologiska förklaringarna till sina egna fynd som nu finns tillgängliga och som dessutom ”granskas” i det vetenskapliga råd som han är ordförande för. Vad han och Veyret kommer fram till i sin ”granskning” av REFLEX är inte svårt att räkna ut. Är det inte enbart i en ankdamm, skapad av staten och mobilindustrin, som experter lugnt kan simma omkring i en sörja av jäv, alltmedan de låtsas vara ovetande om vad som rör sig utanför den lilla dammen?

Mona Nilsson

FOTNOTER

1. REFLEX final report page 202
2. REFLEX final report page 200
3. Cherry, Neil: Evidence that electromagnetic Radiation is genotoxic
4. Berliner Kurier 8 december 2004
5. Pressmeddelande Adlkofer 8 december 2004
6. DN 6 december 2004: Bättre info om telestrålning
7. Berliner Kurier, 8 december 2004
8. Le Point 25 april 2003: Ces antennes qui font peur
9. Microwave News Juli 2004: Industry Rules RF: Controlling Research, setting standards and spinning history
10. IRPA congress, 23-24 maj 2004: Veyret, Frankrike
11. E-post H Ruediger 9 december 2004
12. Ny Teknik 8 december 2004: Räknar på ringandets risker

Artikeln är publicerad i Miljömagasinet nr 51 2004. Tidningen rekommenderas. Den bevakar elsmogsfrågan bra.

Gränsvärden

Sovjetunionen bestämde 1958 gränsvärden för strålning på frekvenserna 3-30 MHz. Gränsvärdena rekommenderades också för frekvenserna 300-3000 MHz.

Ett av gränsvärdena för yrkesexponering var 1000 mikrowatt/cm², dvs samma gränsvärde som ICNIRP rekommenderar för 3G:s cirka 2000 MHz. Skillnaden är dock att förutsättningen för det sovjetiska gränsvärdet var att arbetarna inte fick exponeras mer än 15-20 minuter per dag och måste bära skyddsglasögon. Vi anses kunna tåla denna strålning 24 timmar per dygn, 7 dagar per vecka – utan något skydd.

Källa: Lucinda Grants artikel "Microwave sickness".

Storebror tränger under huden

Det har skrivits åtskilliga debattartiklar om riskerna med små datachips som opereras in under huden för att man lätt ska kunna identifieras. Syftet med tekniken, som blir allt vanligare runt om i världen, är att man ska kunna handla, låsa upp dörrar, hålla reda på barn, osv, med hjälp av chipen och sensorer.

Debattartiklarna tar upp den uppenbara och överhängande risken för att vi ska få ett övervakningssamhälle, där alla medborgarnas göranden och låtanden kan spåras in i minsta detalj. Industrin har givetvis också intresse av en fullständig kartläggning av människors konsumtionsvanor.

Tekniken kallas RFID, Radio Frequency Identification. Det finns all anledning att till ovanstående varningar också lägga en varning för ytterligare strålkällor (sensorerna) i en redan alltför strålande värld.

Sonja Fredberg

RFID – teknisk förklaring

Det stora hälsoproblemet med RFID är att det är en passiv krets som ska strömförsörjas via radiofrekvent energi. Storleken på en RFID-krets varierar mycket efter användningsområdet, från ett ”riskorn” till en lp-skivas storlek. För att kunna ”ladda” en liten RFID-krets fordras en ganska kraftig sändare, om svaret från kretsen ska kunna avläsas på upp till 10 m avstånd. En RFID-krets som t ex finns i vissa dollarsedlar och eurodito har ingen avstämd antenn och är mycket liten (som ett riskorn), därför krävs rätt hög pulsad effekt från sändaren för att fjärravläsa den.

13,56 MHz är hittills den vanligast använda frekvensen (t ex i kläders märklappar), men det förekommer andra också (t ex 433 MHz, 2450 MHz, 5800 MHz). De få 13-MHz sändare jag hittills kommit i kontakt med har ca 5 Watt utmatad effekt till en ramantenn som ofta byggs in i bänkskivan vid kassan (räckvidd ca 0,5 m p g a kretsens litenhet).

Om räckvidden ska vara 10 m blir det en ganska stor ökning av strålningsdimman vi tvingas vistas i, när många företag/banker m fl tar dessa i bruk.

Ett av världens största företag som tillverkar de insydda märketiketterna i kläder finns i Borås, och de tillverkar nu etiketter med denna krets invävd. De har bett mig om hjälp med mätning och antennenpassning av RFID-basar (vilket jag inte påtagit mig), men jag har fått ganska god insyn i tekniken.

Kalle Hellberg

Min vän Christer finns inte längre

Det skulle kunnat bli en dödsruna. Ett memorandum över gärningar och framsteg. Ett porträtt av en död kamrats goda sidor och stora dåd. Det blir det inte.

Christer var en mycket bra person. Det räcker så.

Att skriva en minnesruna över ett liv som inte har hunnit bli 40 år verkar dumt. Kanske är det sällan bara sanningar som kommer fram i sådana i alla fall. Jag menar, hur väl känner vi en människa egentligen? Aldrig så väl i livet som efter döden som det verkar. För att måla ett sanningsenligt porträtt borde en runa skapas som ett grupparbete under lång tid. Nej, det här handlar inte så mycket om min väns liv som om hans död. Kanske om en smula upprättelse. Om värdighet.

I sorg och eftertanke vandrar jag längs strandkanten mellan Visby hamn och Muramaris. Den del av ön jag förknippar mest med honom. Funderar över skuld, över ansvar och skam. Ofrånkomligt när en ung människa dött för egen hand.

Men skuld är vare sig konstruktivt eller relevant. Skam däremot, får vi ta på oss kollektivt. Alla vi som bygger samhället.

Christer var elöverkänslig. Ett tillstånd som förvärrades och handikappade honom allt mer. För övrigt en fullt frisk och kapabel, klok och social individ, men i ett liv som blev omöjligt. Omöjligt för att vi bygger ett samhälle där inte alla får plats.

Elöverkänslighet får inte finnas. Vi vill inte att det ska vara sanning. Det blir för krångligt i vår tekniska värld. Elöverkänsliga personer får följaktligen inte heller finnas. Vi orkar inte med dem. Vi står inte ut med de anpassningar och uppoffringar som krävs av oss för att bygga djupare och hållbara relationer med dem. Så fungerar de flesta av oss i alla fall.

Elöverkänslighet är ett ämne vi inte vill ta till oss, inte för att vi inte klarar av att sätta oss in i situationen utan precis tvärtom.

Vi kan så väl förstå hur överdjävligt livet skulle se ut, och det är för mycket.

De elöverkänsliga är vår tids nomadfolk. Ofrivilliga resandefolk som flyttar mellan tillflyktsorter som ännu inte elektrifierats. Platser som blir allt färre. En vinter i en sommarstuga på Gotland, en sommar i ett tält i ett grustag någon annanstans. Nästa vinter i en annan stuga eftersom de nu slagit upp 3G-master i området där den förra står. Osv osv år ut och år in.

Ett liv där allt umgänge måste ske antingen utomhus, långt från kraftledningar, gatlyktor och elskåp eller hemma hos den drabbade. Ett liv utan TV, radio, telefon, bio, krogliv, kondisbesök, stadspromenader, resor... Ett liv där man till slut inte ens kan gå in i en affär och handla sin egen mat. Visst kan vi föreställa oss det, och just därför gör vi det inte.

Christers liv innebar kränkningar varje dag. Utanförskapet i sig är en kränkning, hela vardagen är en kränkning. Men även rent konkret kränktes han av samhället, alltså av oss. Sjukvården han inte kunde besöka, eftersom det är en av de mest ”elektriska” miljöer som finns. Läkare som inte har tid, möjlighet eller kanske ens förstånd om att göra hembesök, Försäkringskassan som ömsom avfärdar honom som lat och ömsom psykiskt instabil.

Men framförallt är det kränkande att vi bygger en värld där tekniken är mer värd än livet. En värld där Christer inte fick plats, och många andra med honom.

Min vän Christer finns inte här längre. Jag vet inte vart vi kommer efter döden, men jag hoppas han har funnit en värdigare värld. En där livet i sig är det som räknas. En respektfull och ödmjuk värld där alla får plats. Och kanske, kan vi som blev kvar forma en lika värdig värld, just här.

Annamaria Bauer

Vetenskapsrådets rapport om EMF

Våren 2005 inbjöds Vågbrytaren av Vetenskapsrådet att, tillsammans med många andra, framföra våra synpunkter på svensk forskning om hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. Vi bad civilingenjör Clas Tegenfeldt att tala för vår räkning, vilket han gjorde med stor bravur, som alltid.

Även Elöverkänsligas Förbund var inbjudna. De, vi och många andra kritiska grupper och forskare talade för döva öron, eftersom Vetenskapsrådets slutsatser med all sannolikhet redan var dikterade i uppdraget från regeringen.

Rådets analys visar att man inte ser forskning om hälsoeffekter av elektromagnetiska fält som en högprioriterad fråga, trots att den snabba ökningen av elektromagnetisk strålning är en av de största förändringarna av vår miljö någonsin.

Den forskning som Vetenskapsrådet framför allt betraktar som intressant är den epidemiologiska.

Att enbart lita till epidemiologisk forskning är detsamma som att säga att ”nu satsar vi stenhårt på utbyggnaden av mikrovågstekniken, så får vi se om 10-20 år hur många som skadades eller dog”. Dessutom är det faktiskt redan nu omöjligt att genomföra korrekta epidemiologiska studier när det gäller radiofrekvent strålning, eftersom det inte finns några oexponerade människor som kan utgöra kontrollgrupper.

Nedan följer vårt skriftliga inlägg till Vetenskapsrådet:

Vågbrytarens inlägga till Vetenskapsrådets pågående utredning

Svensk miljölagstiftning stipulerar att det *inte* krävs ”vetenskapliga bevis” på skador för att vidta åtgärder mot en verksamhet. Det räcker att det föreligger risk för skada eller olägenhet. Dessa åtgärder kan sträcka sig så långt som till att hindra eller stoppa en verksamhet. Detta är en kraftfull lagstiftning avsedd att *förebygga* negativa miljö- och hälsoeffekter.

En opartisk utvärdering av existerande forskning, sammanvägd med den faktiska situationen att folkhälsan kraftigt har försämrats i takt med en drastisk ökning av både lågfrekventa elektromagnetiska fält och högfrekvent strålning, räcker för att identifiera de risker som medför att försiktighetsprincipen måste tillämpas. Vi vet redan tillräckligt för att omedelbara åtgärder ska vidtagas! Dessa åtgärder måste inriktas på att effektivt förhindra att vi fortsätter att försämma situationen och bygga fast oss i system som är direkt hälso- och miljöfarliga.

Forskare och ansvariga för forskningsanslag har ett stort ansvar eftersom det kan ge tyngd och kraft åt de många lagar och konventioner som skapats för att skydda människor och miljö. Det är essentiellt att dessa forskare inte låter sig påverkas av argument som dikteras av ekonomiska intressen. De måste objektivt skapa sig en bild av den existerande forskningen och de många faktiska empiriska erfarenheter som redan finns om negativa hälsoeffekter av elektromagnetiska fält. Forskarna måste också ta sitt ansvar för att bidra till att de som redan skadats av EMF erbjuds adekvata livsbetingelser och vård. Detta måste göras nu, innan situationen går alldeles överstyr.

Det finns ingen anledning att slösa mer forskningspengar på att försöka utrona om elektromagnetiska fält påverkar hälsan. Några fler litteraturstudier eller sammanställningar leder ej framåt. Den stora mängden redan gjorda studier i kombination med empiriska indikationer ger oss tillräckligt med kunskap för att vi skall inse att vi har ett akut problem som måste angripas omedelbart. Fortsatt forskning bör istället inriktas på att försöka förstå mekanismerna bakom den icke-joniserande strålningens inverkan på hälsan. Uppnås en sådan förståelse kommer besluten att kunna grundas på fakta och beräknade risker och därmed få en helt annan tyngd och genomslag i beslutsprocesserna.

För detta krävs grundforskning. För att få kontinuitet bör institutioner inrättas, med professurer och doktorander, med ansvar för undervisning i grundutbildningarna och framförallt en långsiktigt löpande full statlig finansiering. Såväl teknisk/fysikalisk som biologisk/medicinsk kompetens skall ingå i grupperna. Minst två sådana grupper behövs i Sverige, med vardera minst fem doktorandtjänster.

Ett ingående studium av den forskning som hittills utförts, bland annat i Sverige, ger många möjliga infallsvägar till en framtida förståelse av mekanismerna bakom elöverkänslighet och sambanden mellan EMF och allergi/överkänslighet, cancer, hjärndegenerativa sjukdomar, stress m.m. Det är viktigt att inte enbart fokusera på elöverkänslighet utan se på hela *folkhälso perspektivet*, där

elöverkänslighet kan ses som en *varningssignal* att dagens (el)miljö kan komma att påverka oss alla negativt på sikt.

I dagens samhälle krävs en stor medvetenhet, bland forskare och andra ansvariga, om de starkt manipulativa ekonomiska intressenternas intensiva lobbyverksamhet, på alla nivåer och inom alla områden. I samband med tobaksindustrin och läkemedelsindustrin har vi sett flagranta exempel på detta. Givetvis pågår denna verksamhet mycket intensivt även inom telekomindustrins intressesfär. Skall vi behålla en forskning värd namnet måste forskning, utvärdering och publicering hållas fria från alla former av dylik påverkan.

För Vågbrytaren

Bo Fredberg, 2004-05-03

Verkligheten motsäger hypoteser

Klippt ur nättidningen Sourze 23/3 2005

Text av professor Franz Adlkofer

REFLEX-projektet baserades på hypotesen att elektromagnetisk strålning inte kan generera allvarliga biologiska förändringar på molekylär- eller cellnivå, vilket anses spela roll för utvecklandet av kroniska sjukdomar. Men resultatet vi fick vid användandet av den idag allra modernaste molekylärbiologiska och toxikologiska metoden, tvingade oss att ändra ståndpunkt. Vi blev tvungna att inse att elektromagnetisk strålning förändrar funktionen hos en rad gener och utöver det skapar diverse former av genotoxiska förändringar i flera isolerade mänskliga celltyper.

Det är klart, vi vet fortfarande inte om samma saker inträffar med en hel människa eller djur som utsätts för radiofrekvent elektromagnetisk strålning. Men, skulle farhågorna visa sig vara sanna kommer vårt samhälle utan tvekan att konfronteras med ett enormt problem. Såvitt jag förstår, måste den frågan få ett svar så fort som möjligt och inte skjutas på framtiden, vilket har föreslagits av dem som har möjlighet att finansiera forskningen.

Ny Stewartrapport

I den senaste Stewartrapporten rekommenderades det att barn inte ska använda mobiltelefoner. Där framhålls också europeisk forskning som visar på potentiella hälsorisker med mobilmaster.

Professor William Stewart är chef för The National Radiological Protection Board (NRPD), den brittiska motsvarigheten till SSI.

Rapporten ledde till att en brittisk tillverkare omedelbart lade ner tillverkningen av mobiltelefoner gjorda för barn.

.....

Danska Cancerförbundet och Hälsoministeriet rekommenderar att barn under 10 år inte ska tala i mobiltelefon. Rekommendationerna bygger på den senaste Stewartrapporten.

Sammanfattning av Naila-studien

Wolfram König, chef för tyska strålskyddsinstitutet (Bundesamt für Strahlenschutz) har uppmanat alla läkare att aktivt samverka till en uppskattning av riskerna med strålningen från mobiltelefonin. Därför var syftet med vår studie att undersöka om människor som lever nära mobiltelefonisändare utsätts för en förhöjd risk att drabbas av maligna tumörer. Grundmaterialet för undersökningen utgjordes av datafiler med patientanamneser under åren 1994-2004. Medan bestämmelserna för dataskydd följdes, utvärderades nästan 1000 patienters personuppgifter i denna studie som utfördes utan något ekonomiskt stöd utifrån. Avsikten är att projektet ska gå vidare i form av ett register.

Resultatet av studien visar att andelen nya cancerfall var signifikant högre bland de patienter som under de senaste tio åren levt på ett avstånd av upp till 400 meter från basstationen, som har varit aktiv sedan 1993, jämfört med de patienter som bodde längre bort. Patienterna blev sjuka i genomsnitt åtta år tidigare.

Under åren 1994-2004, dvs efter det att sändaren varit aktiv i fem år, hade den relativa risken att få cancer tredubblats för invånarna nära basstationen, jämfört med Nailabor utanför området.

*Horst Eger, Klaus Uwe Hagen, Birgitt Lucas, Peter Vogel, Helmut Voit
Översättning: Sonja Fredberg*

Inte bara i Sverige

Kampen går vidare

Myndigheter, en del läkare och andra industrilakejer försöker ofta göra gällande att det bara är i Sverige som kampen mot elsmogen pågår, och att exempelvis elöverkänslighet är en typisk svensk "kultursjukdom".

Detta är givetvis inte sant. Allt fler av världens medborgare blir medvetna om den stora miljö- och hälsokatastrof som vi befinner oss mitt uppe i. Allt fler av världens medborgare organiserar sig för att effektivisera kampen.

I England finns t ex en stiftelse som heter EM Radiation Research Trust. En av dess styrelsemedlemmar, Eileen O'Connor skrev nyligen ett öppet brev apropå att tre mobiljättar vunnit ett mål i Högsta Domstolen och fått rätt att placera master nära skolor och sjukhus. Detta trots att bland andra vice premiärminister John Prescott bjudit motstånd.

Några citat ur detta utmärkta brev:

"Vi kan nu notera att cancerkluster uppträder i basstationernas när-områden efter mer än åtta års exponering."

"I oktober 2002 tog en grupp tyska läkare initiativet till Freiburgupp-ropet. Efter att de noterar en dramatisk ökning av allvarliga och kroniska sjukdomar märkte de ett klart tids- och rumsmässigt samband mellan sjukdom och exponering för mikrovågsstrålning. Hittills har uppropet undertecknats av mer än 1000 läkare. I Storbritannien har en grupp bestående av 30 läkare och terapeuter startat en liknande kampanj. Vi måste uppmuntra alla läkare att följa det tyska exemplet."

"...Emellertid godkänner inte ryssarna, kineserna och många europeiska länder ICNIRP:s normer. De är bekymrade över biologiska effekter. Det kinesiska hälsodepartementet har avslöjat att av de senaste tio årens studier på strålning av samma typ som mobiltelefonins, har majoriteten visat på biologiska effekter. Av 154 studier visade 88, eller 57 procent,

biologiska effekter som cancer, genetiska, molekylära och cellulära förändringar, elektrofysiologiska effekter, beteendeförändringar etc, i en sammanställning som gjorts av Dr Henry Lai vid Washington University i Seattle år 2003.”

”...Det finns nu forskning som bekräftar sambandet mellan hjärntumörer och flitig användning av mobiltelefoner. Vi har också en fyrtioprocentig ökning av antalet hjärntumörer i Europa. En framstående hjärnkirurg framträdde tidigare i år i australisk TV, och förklarade att han noterat en stadig ökning av antalet hjärntumörer. Bland barn är ökningen 21 procent. Hjärntumörer är numera den främsta barnsjukdomen. I mellersta England har en framstående universitetslärare i odontologi rapporterat att 'det nu sker en massiv ökning av muncancer bland barn och tonåringar'. Jag oroar mig för att strålningen från telefonerna intensifieras om barnen har tandställning eller fyllningar. Vad har våra barn och tonåringar gemensamt? Att de är storanvändare av mobiltelefon. Det krävs ingen avancerad vetenskapsman för att räkna ut varför det nu sker en ökning av antalet muncancerfall och hjärntumörer.”

Eileen O'Connor slutar med ”några ord från en statsanställd försvarsforskare, Barry Trower, som har sagt att regeringen, några statligt anställda forskare och industrin kommer att hållas ansvariga för fler dödsfall i fredstid än någon av världens terroristgrupper någonsin gjort.”

SF

Mer att läsa på webben: www.radiationresearch.org

”Tvivla aldrig på att en liten grupp tänkande, hängivna människor kan förändra världen. Det är faktiskt det enda som någonsin förändrat den.”

Margaret Mead

Försäkringsbolag befarar elsmogsräkning

Enligt tidningen *The Times* förhandlar nu Storbritanniens största försäkringsbolag med regeringen om en statsstödd fond, som ska stå för kostnaderna för arbetsrelaterade sjukdomar. Som exempel på saker som skulle kunna framkalla sjukdom nämns lysrör och mobiltelefoner.

Enligt tidningen är försäkringsbolagen desperat angelägna om att undvika kostnader motsvarande dem som asbestskador orsakat.

Let us be the change we seek in the world.

Ghandi

Lågfrekvent strålning från GSM

Ur ett brev från frilansande franska vetenskapsjournalisten Annie Lobe:

...”Strax innan Ross Adeys död talade jag med honom i telefon. Jag frågade om han var medveten om det som jag just fått bekräftat: den extremt låga frekvensen 16 Hz finns med i europeisk GSM-strålning. Han sa att han var medveten om detta.

En del av er känner förmodligen till Ross Adeys och Carl Blackmans studier om det kalciumjonutflöde som äger rum vid 16 Hz.

Åtskilliga mätningar, med professionella instrument, av en mobiltelefon i bruk visade inte bara 16 Hz, utan även andra frekvenser som kan framkalla detta utflöde av kalciumjoner.

... Jag har kommit fram till intressanta fynd om orsakssambandet mellan det kalciumjonutflöde som framkallas av vissa specifika frekvenser och mikrovågssyndromet, likväl som andra sjukdomar som cancer, Alzheimers, diabetes, depression och sömnlöshet.”

Irland

Som många känner till har en grupp irländska läkare, Irish Doctors Environmental Association (IDEA) konstaterat att en stor del av befolkningen förmodligen har problem orsakade av mobilstrålningen.

Gruppen består av framstående läkare. Läkarna har följt 16 patienter en längre tid och söker nu anslag för en större blindteststudie.

Symtomen man funnit hos 13 av de 16 patienterna inkluderar illamående, huvudvärk och yrsel.

Israel

Invánarna i kibutzen Naan hävdar att 56 cancerfall orsakats av militärmaster i närheten. De flesta som drabbats av cancer är yngre än 40 år. Militären hävdar att mätningar inte visar höga värden och att allt är som det ska vara.

Källa: Walla News, Israel

England

Mobilmaster är nu ett av de 18 hetaste ämnena i engelsk press.

Källa: NewsNow Publishing Ltd. (www.newsnow.co.uk)

USA

Sam Milham, epidemiolog i Olympia, Washington:

”Jag tror att det bara är en tidsfråga innan vi får se konsekvenserna av alla mobiler som används.”

Framförallt anser han att det är alarmerande att barn använder mobiler.

Källa: Fairfield County weekly (fairfieldweekly.com)

Sverige

Nio av etthundratrettiofem personer nära Skalberget i Sotenäs har på kort tid insjuknat i cancer. På Skalberget finns master för TV, radio och mobiltelefoni. På Tjuvsundsberget i Kungshamn står också master, och där finns en anhopning av strumafall.

Källa: Svenska Dagbladets nätupplaga, 2005-02-14

Fransk forskare varnar

Är det riskfritt att använda mobiltelefon? Är myndigheterna trovärdiga när de förklarar att mobiltelefonsändare inte kan skada människors hälsa? Ställs frågorna till Roger Santini blir svaret nej.

Santini är forskare inom området biologiska effekter av elektromagnetiska fält vid Institut National des Sciences Appliquées de Lyon i Frankrike och har skrivit boken *Téléphones cellulaires et stations relais, danger?* för att varna för riskerna med högfrekvent icke-joniserande elektromagnetisk strålning.

Kunskapen om dessa risker är inte ny, konstaterar han. Alltsedan 1950-talet har det kommit vetenskapliga rapporter om biologiska effekter av mikrovågsstrålning, bland annat enkel- och dubbelsträngsbrott på DNA, fortplantningsstörningar, ökad cancerrisk, påverkan på hjärnans neurotransmittorer och på blod/hjärnbarriären. Santini refererar många studier, också av svenska forskare som Lennart Hardell och Leif Salford, och har försett sin bok med en omfattande notapparat.

I boken beskrivs också det så kallade mikrovågssyndromet. I östländer publicerades redan på 1960-talet arbeten om hur militär personal som under en längre tidsperiod utsattes för mikrovågor led av trötthet, irritabilitet, huvudvärk, illamående, aptitlöshet, hjärtfrekvensrubbnings, blodtrycksvariationer och sömnstörningar. En amerikansk bekräftelse på att sådana symtom kan utlösas av den teknik som används vid dagens mobiltelefoni kom 1998.

Epidemiologiska studier har visat att människor som är flitiga användare av mobiltelefoner eller bor nära basstationer drabbats av just denna typ av symtom. Santini refererar bland annat en sådan studie av de svenska forskarna Hansson Mild och Sandström från 1998 samt en av honom själv från 2001, som dessutom visade att kvinnor är känsligare än män. Santini påpekar att symtomen också liknar dem som de elöverkänsliga har.

Kan man då skydda sig mot denna högfrekventa strålning?

När det gäller mobiltelefonerna kan man det i viss mån, menar Santini. Man bör aldrig använda mobiltelefonen inne i en bil, eftersom metallen i bilen reflekterar och förstärker strålningen. Vidare bör man hålla telefonen en bit bort från örat, eftersom hjärnan är särskilt känslig för strålning. Framför allt för att den är rik på fettvävnad och benmassa, som lättare släpper igenom strålning än vattenrika

kroppsdelar och muskelvävnad, men möjligen också därför att det i hjärnan finns magnetitkristaller som kan fungera som receptorer för strålningen. Detta gör, menar Santini, att de SAR-värden som gäller för en mobiltelefon är approximativa och otillförlitliga. De tar inte heller hänsyn till att barns hjärnor absorberar mer av strålningen än vuxnas.

Santini anser också att man ska undvika att rikta telefonen mot ansiktet, eftersom även ögonen är känsliga för strålning. Det rådet är svårt att följa när det gäller 3G-telefonerna, som ju främst är avsedda för bilder, e-post, spel, internet.

Än svårare är det att skydda sig mot basstationernas strålning. Santini ifrågasätter det moraliska i att allmänheten inte informeras om vad det kan innebära att exponeras för mikrovågor dygnet runt och under hela sitt liv. Santini förklarar hur man dessutom bortser från vissa förstärkningsmekanismer när man bestämmer gränsvärdena för denna strålning. Metallföremål i mikrovågens väg kan komma i resonans med den och fungera som passiva sändare och därmed förstärka strålningen.

I flera länder har man dock tagit fasta på riskerna och sänkt de rekommenderade gränsvärdena, bland annat i Italien, Schweiz och Luxemburg. I Salzburg, som år 2000 hade en vetenskaplig konferens om mobiltelefoni och folkhälsa, har man de lägsta gränsvärdena i världen. I den så kallade Salzburg-resolutionen, som finns avtryckt i Santinis bok, konstateras att det egentligen inte finns någon tröskel, under vilken mikrovågsstrålning är helt ofarlig. Men den franska strålskyddsmyndigheten, skriver Santini, går i ellobbyns ledband och medger inga risker.

Förordet till *Téléphones cellulaires et stations rélais, danger?* är skrivet av Paul Lannoye, vice ordförande i EU-parlamentets miljö- och hälsoutskott. Lannoye rekommenderar boken till forskare och politiker, men också till allmänheten, som han hoppas ska kunna delta i debatten och försvara sin rätt gentemot myndigheterna efter att ha läst denna faktaspäckade text.

Boken borde göras tillgänglig på svenska.

Rigmor Granlund-Lind

Téléphones cellulaires et stations rélais, danger? Andra utökade upplagan 2002

Författare: Roger Santini

Förlag: Editions Marco Pietteur, Sidantal: 279

Vitbok om hälsorisker med mobiltelefoni

Den franske forskaren Roger Santini är inte den som faller undan för påtryckningar. Nu har han skrivit en uppföljare till Téléphones Cellulaires, danger? tillsammans med tre kolleger, Richard Gautier, Pierre Le Ruz och Daniel Oberhausen. Den nya boken har fått titeln Votre GSM, votre santé. On vous ment. 160 pages pour rétablir la vérité (på svenska ungefär Mobiltelefoni och hälsa. Man ljuger för er. 160 sidor för att återupprätta sanningen). Den långa undertiteln lyder i svensk översättning: Vitbok om mobiltelefonens och sändarnas påverkan på hälsan. (ISBN 2-87434-015-4)

I sitt förord beskriver de fyra författarna situationen för de forskare som visat att mobiltelefoni är förknippat med allvarliga hälsorisker. De trakasseras och diskrimineras, får yttrandeförbud, omplaceras eller avskedas, och detta inte bara i Frankrike utan i hela Europa, liksom i USA. Bakom trakasserierna står inte enbart mobiloperatörerna utan dessvärre också hälsovårdande myndigheter och folkvalda.

Detta mönster går igen i Sverige. Hand i hand med telekomindustrin går regering och riksdag, liksom Socialstyrelsen, Statens Strålskyddsinstitut och Folkhälsoinstitutet. Också här förtalas forskare, deras forskningsresultat ifrågasätts, och de får inga anslag för vidare forskning.

Men, skriver de fyra, när hälsovårdande myndigheter är nära lierade med kommersiella företag, då är folkhälsan i fara. Att dessa hälsorisker finns är de övertygade om efter att ha gått igenom en mycket stor mängd studier som publicerats i vetenskapliga tidskrifter. Dels tar de upp epidemiologiska studier som gjorts på mobiltelefonanvändare och på människor som bor nära basstationer för mobiltelefoni, dels studier som visat olika biologiska effekter av exponering för mikrovågor. Cirka en fjärdedel av boken upptas av referenser.

Boken inleds med att en av författarna, Richard Gautier, besvarar 60 tänkta läsarfrågor som sammanfattar basfakta på ett lättbegripligt sätt och som

hjälper läsaren att tillgodogöra sig resten av boken med dess många tekniska och medicinska termer och förklaringar.

I ett kapitel görs en kritisk genomgång av tre officiella franska rapporter, där de senaste årens forskning granskas.

De experter som skrivit rapporterna är inte, som den franska folkhälsolagen föreskriver, oberoende. Santini och hans medförfattare konstaterar att dessa experter utan vidare godtar alla studier som inte funnit några risker med mobiltelefoner men har ett kritiskt förhållningssätt till dem som påvisat biologiska effekter, eller också tonar de ned betydelsen av dem. Till exempel studier som visat effekter på blod-hjärnbarriären och på hjärnans neurotransmittorer, studier som visat sänkt acetylkolinhalt, vilket förklarar påverkan på sömnen, de som funnit förändringar av halten av vissa neurotransmittorer av fundamental betydelse för hjärnan, såsom GABA och dopamin eller de som visat sänkt melatoninhalt, vilket ökar de fria radikalerna i kroppen och kan leda till en ökning av neurodegenerativa sjukdomar som Alzheimer, Parkinson och ALS.

När det gäller studier som påvisat hälsopåverkan på personer som bor nära mobilsändare gör expertgruppen på samma sätt. De tonar ned de tre stora epidemiologiska studier som gjorts av olika forskargrupper och som samstämmigt visar biologisk påverkan: Santinis i Frankrike, Navarros i Spanien och Hutters i Österrike. Dessutom har expertgruppen helt valt bort studier där internationellt renommerade forskare visat hälsorisker med mikrovågsstrålning, bl.a. de av Henry Lai, Neil Cherry och Gerard Hyland.

Det är så här slipstenen dras. Så har man i det längsta förnekat också tidigare miljörisker: asbest, rökning, PCB, hormoslyr, neurosedyn, BSE. Men i längden har man inte kunnat låtsas som om riskerna inte finns, plötsligt har man i stället tvingats erkänna dem och vidta åtgärder för att skydda befolkningen. Så kommer det också att gå med mobiltelefonin.

Men det kan ta tid, för aldrig tidigare har så stora ekonomiska intressen varit involverade, och aldrig förr har regeringarna varit så följsamma mot industriintressen. Detta eftersom också statsfinanserna på kort sikt gynnas av mobilindustrins ekonomiska framgångar.

På litet längre sikt kan i stället statsfinanserna helt undergrävas av att en allt större del av befolkningen skadas av strålningen och inte längre kan arbeta. ➤

Men än så länge sticker man huvudet i sanden. Och de flesta dagstidningar och tidskrifter spelar med. Människor får inte veta vilka risker de utsätts för.

Information till allmänheten är det enda som kan påskynda utvecklingen mot en säkrare mobilkommunikation, och detta är syftet med Santinis, Gautiers, Le Ruz och Oberhausens vitbok. De fyra forskarna förklarar också hur allmänheten kan skydda sig i avvaktan på de kraftigt sänkta gränsvärden som måste komma, liksom bestämmelser om att mobilsändare måste sättas upp på långt avstånd från bostäder, skolor och sjukhus för att skydda befolkningen och i synnerhet barn, gamla, sjuka och elöverkänsliga.

Rigmor Granlund-Lind

Skewed

Författare: Martin J Walker

Förlag: Slingshot Publications, London 2003, ISBN 0 9519646 4X

Den här bokrecensionen har tidigare publicerats i *2000-talets Vetenskap* (nr 3-2004). Det är en ytterst viktig recension av en viktig bok, som i allra högsta grad knyter an till elsmogsfrågan.

Det går inte att blunda för att diskussionen om huruvida mikrovågsstrålning är hälsovådlig eller inte ytterst handlar om vilket samhälle vi vill ha.

I ett tidigare medlemsblad skrev vi om storföretagens diktatur. Den här recensionen ger ytterligare belysning av spelet bakom regeringars och myndigheters ständiga försäkran att ”allt är väl i den bästa av världar” och att sjuktalens alarmerande ökning bara beror på de dumma undersåtarnas illvilliga lättja.

Läs, begrunda och dra paralleller. Det är lätt att förtvivla när förnuftets röst aldrig vinner gehör. Vet man hur fienden ser ut är det lättare att slåss för sanningen.

Vi måste gräva fram och exponera dessa bakomliggande mekanismer. Vi måste väcka förståelse för att det inte handlar om några obskyra konspirationsteorier, utan om verkligheten, precis så ruten som den faktiskt är.

SF

Ingemar Ljungqvist recenserar:

Martin J Walker är en grävande journalist och författare som, likt vår redaktion, fördjupat sig i hur det vetenskapliga etablissemanget undanhåller och förtiger mängder med fakta som skulle varit behjälpliga för att hejda många dödliga sjukdomar, inte minst cancer. Detta redogjorde han för i sin tidigare bok *Dirty Medicine*.

I boken *Skewed* var utgångspunkten att följa några patientfall mycket grundligt. Det var patienter som hade den nya tidens sjukdomar, dvs sjukdomen var mångfacetterad och visade många bilder – ett så kallat syndrom – som av de sjuka och deras anhöriga förmodas ha sin upprinnelse i någon form av förgiftning av likaledes den nya tidens kemikalier. De syndrom som ännu inte helt klassificerats som sjukdomar och som framförallt inte fått sitt ursprung förklarat är CFS – Kroniskt Trötthetssyndrom, Gulfkrigssyndromet, Multipel Kemisk överkänslighet, ME – Myalgisk Encefalomyelit och förgiftning av organofosfater.

Utgångspunkten var patientfall

I boken följer han det bemötande som patienter får av läkare, försäkringsbolag och forskare. Då ser Martin Walker hur ett mönster växer fram som är mycket otäckt. Patienterna drabbas förutom av sin sjukdom också av mötet med ett mycket välorganiserat och uttänkt motstånd som inte vill ge efter utan helst vill klassa patienterna som mentalt sjuka och därmed komma undan ansvar och skadestånd för att istället tjäna pengar på fruktlös psykofarmaka eller annan i sammanhanget oväsentlig terapi.

Författaren sätter in det hela i ett historiskt perspektiv. Det var redan på 60-talet, när Rachel Carson med sin bok *Tyst Vår* uppmärksammade alla jordbruksgifters skadliga verkan på miljö och människor, då kemiföretagen först blånekade och istället attackerade Rachel Carson. Men den taktiken höll inte måttet – Carson skulle få rätt. Men man lärde sig också från kemiföretagens sida en ny strategi som skulle skydda dem i framtiden.

Industrins strategi

I den nya strategin framgår med tydlighet några viktiga element. Ett är att företagen går samman och startar egna lobbyorganisationer med en ”vetenskaplig” panel. I England och USA finns exempelvis organisationerna ESRI (Environmental Sensitivities Research Institute) och NMAS (National Medical Advisory Service) och RISE (Responsible Industry for a Sound Environment).

Dessa i sin tur fördelar medel till olika forskningsprojekt, baktalar andras forskning och ser till att marknadsföra sina idéer gentemot beslutsfattare. Man ser här till att det blir experter som placerar in dessa sjukdomar i en psykologisk förklaringsmodell.

Man anordnar seminarier och med mycket pengar bakom sig – kemijättarna Monsanto och Dow Chemical är med och finansierar verksamheten – börjar deras egen förklaringsmodell vinna insteg.

Ett annat knep är så kallad greenwashing; det vill säga att man använder sig av en språkdräkt som handlar mycket om miljö och ekologi men i själva verket är ett språk som döljer verkligheten.

Man ser också till att aktivt marknadsföra de forskare som delar denna uppfattning, genom att låta dem uppträda vid seminarier och konferenser och genom att deras forskning blir publicerad på flera upptänkliga ställen.

Detta fenomen, där man har frångått det tidigare defensiva ställningstagandet att hävda att det inte finns tillräckliga bevis för att påstå att deras kemiprodukter kan orsaka skada, har således förvridits (=SKEWED) till en offensiv tolkning. Här gör kemiföretagen allt för engagera till en debatt som går ut på att patienten lider av en tidigare psykisk åkomma. Detta synsätt har vunnit alltmer insteg – också i takt med att forskningen i allt större utsträckning privatiserats.

En annan intressant som också varit lätt att få att ställa upp i detta spel är försäkringsbolagen, som vid eventuella fel ska betala ut ersättningar. De hyllar självfallet en modell som ger den drabbade skulden.

Andra kännetecken på denna organiserade kampanj är att man också bildar organisationer som exempelvis kallar sig Campaign against Health Fraud (Kampanjen mot bedrägerier i hälsofrågor). Dessa organisationer bedriver en aktiv lobbyverksamhet för att förhindra alternativ terapi åt de drabbade.

Boken viktigt verktyg

Boken avslöjar således på ett berättande sätt hur de stora miljöförstörarna och hälsobovarna i England och USA agerar för att kunna fortsätta med sin verksamhet. Den är därför ett oerhört viktigt verktyg för dem som är engagerade i patientorganisationer, också i Sverige, även om våra specifika sjukdomar mer handlar om läkemedelsskador, elsmog och amalgamskador. Genom att känna motståndarens strategi kan man hela tiden ligga steget före. Sitter man i styrelsen för de Tandvårdsskadade, KILEN eller Elöverkänsligas Riksförbund är boken ett måste.

*Ingemar Ljungqvist
2000-talets Vetenskap, tel. 0457-267 49*

Lokala grupper maj 2005

VÅGBRYTAREN STOCKHOLM, Pilotgatan 23, 128 32 Skarpnäck
info@vagbrytarenstockholm.se, www.vagbrytarenstockholm.se

VÅGBRYTAREN I VÄST

kontaktperson: Eva Säter, tel: 0523-520 52

VÅGBRYTAREN PAJALA, kontaktperson: Jenny Abdelkader,
tel: 0978-718 39, e -post: jenny.abdelkader@telia.com

VÅGBRYTAREN SYDOST, kontaktpersoner: Kristina Fällman och Bertil
Lindberg, Tel. och fax: 0471-413 80

VÅGBRYTAREN MELLAN VÄNERN OCH VÄTTERN

ola.kjellen@swipnet.se, www.vagbrytarna.com

VÅGBRYTAREN – VÄST (Göteborgsregionen), Peter Brych, tel: 0301-440 20
vagbrytaren-harryda@email.com
<http://home.swipnet.se/vagbrytaren-harryda>

VÅGBRYTAREN UMEÅ, Elisabeth Appelbladh tel: 090-12 30 88,
Elinor Adenling, tel: 090-19 86 44

VÅGBRYTAREN ÖLME, kontaktperson: Marianne Axelsson,
tel: 054 - 84 30 90

VÅGBRYTAREN STJÄRNSUND i Hedemora kommun,
Gry Schmelling, tel: 0225-810 04

Nu finns den!

Vågbrytar-kepsen, med Vågbrytar-logo fram
och internetadress bak i guldbrodyr.

Färg: marinblå
Pris: 50 kronor + porto

Beställes från Solius, tel/fax 08-551 748 18
eller Inger Lundh, 08-550 163 52